

beruhenden, ein weites Gebiet der allgemeinen Geschichte bewältigenden Geschichtsdarstellung" ¹⁹⁾ noemt.

Deze historische strooming in de nieuwe cultuurbeweging is het nu geweest, waaraan de idee van den vooruitgang zijn ontstaan heeft te danken gehad.

Over de manier, waarop dit gebeurde, hebben wij belangwekkende uiteenzettingen van Erich Seeberg ²⁰⁾.

Volgens dezen geleerde zijn de wortels van de nieuwe historische opvatting te vinden in de twee „zentrale(n) Linien in dem Verständnis der Kirchengeschichte", zooals hij ze noemt, die van het begin van onze jaartelling af degenen, die haar beschouwden, in twee groepen hebben gedeeld: de „Verfallsidee" en de „Traditionsidee". Waarbij hij dan onder „Verfallsidee" de voorstelling verstaat, die de geschiedenis der Kerk als een val uit den idealen toestand van den aanvangstijd beschouwt; een val, begonnen hetzij met den dood der Apostelen, hetzij met Constantijn den Groote, hetzij in de 6e eeuw. Terwijl hij als traditionalistische of „Traditionsidee" aanduidt het denkbeeld, dat de Kerk in de verschillende tijdperken van haar geschiedenis de waarheid steeds ongerept heeft bewaard; ja, dat het licht van die waarheid gaandeweg sterker en helderder in haar is gaan schijnen.

Is, zoo zegt toch immers Seeberg, die „Verfallsidee" er niet voortdurend op uit geweest het gezag van het verleden te ondermijnen en het oordeel daarover ongunstig te maken; de „Traditionsidee" daarentegen het heden te verheerlijken en den indruk te vestigen, dat men daarin een gouden tijd beleefde? Welnu, negatief en positief werd zodoende door deze factoren aan het tot-stand-komen van de idee van den vooruitgang meegewerkt: nadat de „Verfallsidee" het terrein vrij had gemaakt, groeide de „Traditionsidee", die uiteraard meer door de gevestigde Kerk dan door de secten werd voorgestaan, via de Contra-reformatie vanzelf in die idee van den vooruitgang over!

Zouden de verbindingslijnen hier werkelijk zóó moeten worden getrokken? Ik heb moeite het aan te nemen. Is men dan in den kring der kerkhistorici het eerst met de idee van den vooruitgang gaan opereeren? Of hebben bij het invoeren ervan de beoefenaars der profane historie een speciale belangstelling voor den gang der kerkgeschiedenis getoond? Ten aanzien van Voltaire, van wien Seeberg ten deze uitdrukkelijk gewag maakt ²¹⁾, geldt het